

Plan for trosopplæring i Den norske kirke

Høringsuttalelse fra IKO – Kirkelig pedagogisk senter (våren 2009)

Kirkerådet sendte i februar ut forslag til ny plan for trosopplæring i Den norske kirke med høringsfrist 20. april. Høringsinstansene ble bedt om å avgi sine uttalelser elektronisk i et eget web-basert hørings skjema. Nedenfor følger IKOs uttalelse i henhold til hørings spørsmålene i skjemaet.

Forord og kapittel I "Livslang læring"

I a) I forordet presenteres planens mål, hensikt og oppbygning. Kommenter til forordet: Forordet i planen er viktig fordi det skal si noe om hensikten med selve planen – hvilken type plan er dette? Resten av planen må forsås i lys av de valg og definisjoner som gjøres i forordet.

”Vi deler” presenteres først og fremst som et redskap for menighetsråd og andre som har ansvar for trosopplæring i lokalemensheten. Den skal være et verktøy for menighetens eget arbeid med sin lokale trosopplæringsplan. Vi er noe usikker på om planen fullt ut klarer å oppfylle en slik intensjon og vi stiller også spørsmål ved i hvor stor grad den lokale menighet skal stå så fritt i utforming av egne planer.

Planen inneholder mange fine formuleringer og honnørord, men vi savner fortsatt en del konkretiseringer. I særlig grad gjelder dette trosopplæringsens innhold. Trosopplæringsreformen, som er utgangspunkt for denne nye planen, er en direkte effekt av at skolen ikke gir dåpsopplæring i kirkelig forstand. Dette er en svært viktig politisk og historisk premiss for reformen. Ved innføring av KRL-faget (nå RLE), ble undervisningen i selve kristendom redusert kraftig, noe som også er lagt til grunn for senere utregning av trosopplæringsens timetall (315 timer). Etter 1997 får altså barn og unge betydelig mindre kristendomsundervisning på skolen enn tidligere – og det oppstår et hull i de unges kristendoms kunnskap i forhold til tidligere generasjoner. Dette har mange kateketer og prester opplevd og det er også dokumentert i flere undersøkelser.

Vi mener at dette forholdet må kommenteres i planens forord, og at det må reflekteres mer omkring hvordan trosopplæringen skal fylle tomrommet etter at skolens kristendomsundervisning er redusert. Trosopplæring er ikke ren kunnskapsformidling, men uten kunnskap om Gud er det vanskelig å tro på Gud. Kunnskapens plass i trosopplæringsarbeidet er etter vår mening underkommunisert i planen.

Forordet, og planen som sådan, vektlegger behovet for en lokal trosopplæringsplan. Vi støtter kravet om at slike lokale planer skal utarbeides og vi deler synet på at ulike planer og strategier i menigheten må sees i sammenheng. Samtidig er vi skeptiske til den frihet som gis lokalemensheten i denne planen. Det er viktig med lokal forankring og realistiske og gjennomførbare planer i lys av egne ressurser og tradisjoner. Samtidig har kirken som helhet ansvar for alle barn som døpes inn i kirken. Som nasjonal kirke må vi sikre at barn og unge gis en systematisk og sammenhengende trosopplæring uavhengig av bosted og flytting. Stor lokal frihet vil gi mange variasjoner også i forhold til tiltak og opplæring i de enkelte årskull/aldersfaser. Enkelte barn kan da, pga flytting (ca 500 000 personer flytter hvert år i Norge), oppleve å få svært lite trosopplæring fordi de forskjellige menigheters planer spriker mye og en kommer uheldig ut i forhold til den enkelte menighets års- og aldersplaner.

Tydelige sentrale planer med krav til kvantitativt og kvalitativt innhold vil også styrke den lokale menighetens krav om tilstrekkelig økonomiske midler til trosopplæringsarbeidet. Vektleggingen av lokale planer tilpasset menighetens egne ressurser, kan svekke menighetens arbeid med å sikre økonomiske ressurser til dette arbeidet.

I forordet defineres trosopplæring synonymt med tidligere planers dåpsopplæringsbegrep. Vi er fortsatt ikke overbevist om at skifte av begrep fra dåpsopplæring til trosopplæring bare har vært

heldig. Vi mener dåpsopplæring ennå tydeligere viser sammenhengen mellom dåp og opplæring – noe som helt avgjørende for dette arbeidet. Vi oppfordrer derfor Kirkerådet til å invitere til en ny drøfting av dette før planen endelig vedtas. I det følgende har vi likevel brukt begrepet trosopplæring fordi dette brukes i planen.

Generelt vil vi dessuten peke på at planutkastet har for mange honnørord og en litt for idylliserende virkelighetsbeskrivelse og beskrivelse av troen og livet. Hvis dette fungerer som en opplisting av alle gode tanker og hensikter, vil det ikke i stor nok grad gi menigheten hjelp til retning og veivalg. Dette vil vi komme tilbake til senere i uttalelsen.

Til slutt vil vi påpeke at en allerede i forordet tydelig bør hjemle planen i kirkeloven § 24. Det står at planen er en retningsgivende plan, men først i kapittel 8 sies det noe om Kirkemøtets rett til å utarbeide slike planer. Etter vår mening er det viktig å være tydelig på at denne planen er hjemlet i kirkeloven og at slike retningsgivende planer er forpliktende for den lokale menighet.

I b) Kapittel 1 beskriver sammenhengen mellom dåp og læring, forståelse av menigheten som lærende fellesskap, kort historikk og et helhetlig læringssyn. Kommentarer til kapittel 1:

Det er positivt at planen framhever at trosopplæring er livslang læring. Det siste avsnittet gir dessuten en svært god formulering av et program for kirkens trosopplæring. Avsnittet bør løftes frem i teksten, slik at det får en tydeligere plassering. Vi er derimot litt mer usikre på hvor godt "Visjon for trosopplæring" fungerer. Dette er mer en visjon for menighetens totale arbeid, enn for selve trosopplæringsarbeidet.

Planutkastet bærer i noen grad preg av å være en kirkelig sosialiseringssplan, med elementer av kunnskaps- og tradisjonsformidling. Det legges betydelig vekt på hvordan barn og unge skal sosialiseres inn i menighetens liv. Dette er selvsagt en viktig del av kirkens trosopplæring, og helt sentralt mht livshjelp. Men planen bør ha en bredere forståelse av læring enn at det er en kirkelig sosialiseringssprosess. Barn og unge lærer om tro også andre steder enn i kirken. Læring om tro er både formell og uformell, organisert og uorganisert, intendert og ikke-intendert. Det er viktig at kirken definerer hvilke områder den skal ta ansvar for og deretter sette seg mål for hvordan kirken skal ivareta sin intenderte, planlagte og etterprøvbare opplæring.

Vi registrerer også at en i kapitlet bruker formuleringer fra gjeldende dåpsliturgi. Siden denne for tiden revideres, vil det kanskje være mer hensiktsmessig å frigjøre teksten litt mer fra dagens liturgi. Ideelt sett burde en brukt ny dåpsliturgi, men siden denne ikke foreligger ennå bør en velge en middevei.

Kapittel 2 beskriver trosopplæring i kirken under overskriften "Vi deler". Kapitlet vil gi hjelp til refleksjon, kartlegging og impulser til ideutvikling i menighetens lokale planarbeid.

2 a) Kapitlet utdyper forståelsen av menigheten som læringsfellesskap, forståelsen av barn, unge og voksne i trosopplæringen og refleksjoner rundt innhold arbeidsmåter i trosopplæringen. Har dere synspunkt på dette?

Kapitlet har en positiv og inkluderende grunntone som allerede signaliseres i tittelen "Vi deler". Samtidig innebærer en slik overskrift noen tydelige definisjoner: Hvem er vi og hva er det vi skal dele?

En står i fare for å presentere en litt for idylliserende virkelighetsbeskrivelse av kirkens fellesskap og oppslutningen om dette. Når man i tittelen bruker uttrykket "vi" så blir man spørrende til hvem vi er. Kirken vil nå bredden av døpte, men erfaring viser, også gjennom forsøksfasen, at det ikke er noen automatikk i at døpte og deres familier oppfatter seg som en naturlig del av dette "vi". Langt fra alle tar imot invitasjonen til de mange gode og godt funderte tiltakene. Fellesskap og fellesskapsformer kan være vanskelige. Erfaring viser at de fleste er positive til kirken, men langt færre er villig til å

delta i menighetens aktiviteter og fellesskap. Her ligger selve hovedutfordringen i en reform som vil gi alle døpte en trosopplæring som igjen skal gi dem livshjelp.

I et trosfellesskap er det fint å dele det som er positivt, slik det står på side 5, men det vil også være behov for å dele tvil, spørsmål og sorg. Denne dimensjonen ved livet er bare så vidt nevnt med et par setninger. Det er viktig å fastholde at tro og praktisering av tro er noe som følger meg i alt jeg gjør, ikke bare innenfor bestemte tider når jeg deltar i menighetens aktiviteter.

Forskning viser at hjemmet er helt sentralt i formidling av tro og livssyn. Voksnes forhold til religiøs tro avgjøres i veldig stor grad av hvordan de opplevde tro og trosnivå hos sine foreldre/foresatte. I planen er hjemmet flere ganger omtalt som en viktig samarbeidspartner, men vi savner refleksjon omkring hjemmet som arena for trosopplæring. Dette bør komme mye tydeligere fram. Menighetene bør ikke bare ha fokus på hvordan de kan samarbeide med hjemmet i forhold til menighetens mange aktiviteter, men like mye hvordan menigheten kan bidra til å hjelpe hjemmet til å fungere som trosopplæringssted for barna (og de voksne). Menighetene bør utfordres til å gi foreldre konkrete tips, ritualer og tradisjoner til bruk hjemme.

Understrekingen av barn og unge som trossubjekter er både riktig og god. Her har trosopplæringsreformen bidratt til en utvikling av kirkens tenkning som setter dype spor etter seg. Men planutkastet ville tjent på en fremstilling av at dette ikke alltid bare er enkelt, og at tenkningen kan møte motstand. Da bør en plan for trosopplæring si noen om hvordan dette kan arte seg og hvordan det kan møtes. At foreldre også er trossubjekter er det ikke sagt noe om. Indirekte kan vi lese det, men på bakgrunn av den tradisjonen vi står, der belæring og kontroll fra kirkens side har vært fremtredende, er det også viktig å tydeliggjøre foreldregruppen som selvstendige trossubjekter.

Vi deler troen og undringen er et godt avsnitt, men de to første setningene kan med fordel spisses noe mer, blant annet for å ivareta trosopplæringsreformen radikale og utfordrende kirkeforståelse. Vi foreslår følgende tillegg, etter første setning: *"I dåpen gis det et nytt liv som består i delaktighet i Jesu død og oppstandelse. Den spedete troen er ikke mindreverdige i forhold til den voksne troen, like lite som det spedete livet er mindre verd enn det voksne livet. Troens vesen, også i dens voksne skikkelse, er å være uten verdighet, forstand eller fortjenester å påberope seg, kort og godt en utleverthet til Jesu Kristi nåde og makt. Voksenheten og det den muliggjør av kunnskaper og innsikt, gir ingen trossmessige fortrinn i forhold til spedbarnets hjelpeløshet."* Videre vil vi også påpeke at selv om det er viktig med undring og spørsmål, så har kirken også noen svar vi med frimodighet må kunne formidle til barn og unge.

Det er positivt at planutkastet bruker "arenaer" om kirkens møtepunkter med sine medlemmer og at helg, høytid, kirkeår og livsriter er nevnt spesielt som viktige markeringer for å gi barn og unge del i tro og verdier. Noe av dette kan med fordel konkretiseres mer, for eksempel med tanke på faste ritualer, liturgier, valg av brukssalmer i trosopplæringen, symboler. Disse arenaenes mulighet til å skape gjenkjennelse, trygghet og involvering også av foreldre.

Vi vil også påpeke at formuleringen "Vi deler opplevelser og fellesskap" kan være noe misvisende. Innenfor rammen av kirkens trosopplæring er det ikke vilkårlig hvilke type opplevelser og fellesskap som deles. Kirken er ikke at av mange fellesskap, men er et unikt trosfellesskap med Kristus i sentrum. Dette kommer fram i teksten, men ikke i overskriften. Kanskje burde en heller sagt: "Vi deler trosopplevelser og fellesskap".

2 b) Kapitlet består av praksisfortellinger, kommenterende tekst og spørsmål til refleksjon og samtale. Gi en vurdering av hvordan de ulike elementene fungerer: Spørsmålene i teksten fungerer trolig godt i det lokale planarbeid, men flere av dem er så vesentlige at planen i enda større grad burde tatt ansvar for å besvare dem. Noen av spørsmålene trenger en avklaring og tydelige føringer fra sentralt hold, i tillegg til at de drøftes lokalt.

De ulike fortellingene fungerer også godt som eksempler på hva som kan skje lokalt, men det er nok ikke alle fortellingene som har like god overføringsverdi. De viser likevel at trosopplæring kan skje på ulikt vis og skape refleksjoner som er nyttige. Samtidig vil vi påpeke at nettopp refleksjon rundt egne erfaringer er viktig. Slik kunne fortellingen om Chris også bli fulgt opp av en beskrivelse av hva som skjedde i menigheten etterpå, hvordan f.eks. menigheter reagerer på at barn eller funksjonshemmede deltar som nattverdsutdelere.

2 c) Andre kommentarer til kapittel 2:

Vi savner kontrastene i kapittelet. Kapittelet bør også vise – i språk og innhold – at verken troen, livet eller arbeidet med trosopplæring er enkelt og ukomplisert. Planutkastet preges i for stor grad av den type formuleringer. Dette innebærer en risiko for å tilsløre virkeligheten. Den endelige planen bør drøfte flere av spørsmålene, ikke idyllisere dem. Det er en stor utfordring i denne type dokumenter at teksten ikke skal preges av runde og "riktige" formuleringer uten at de egentlig gir lokalmenigheten noen hjelp i det konkrete planarbeidet.

Kapittel 3 beskriver trosopplæringens innhold gjennom tre aspekter som må holdes sammen: "Livstolkning og livsmestring", "Kirkens overleverte tro" og "Kristen tro i praksis".

3 a) Er dette en tjenlig fremstilling av innholdet i trosopplæringen?

Kapittel 3, sammen med kapittel 4 utgjør selve kjernen i planen. Her presenteres ønsket innhold i de lokale trosopplæringsplanene. Disse kapitlene vil derfor stå sentralt i menighetenes arbeid med sine planer, og det en fra sentralt hold ønsker skal være med i lokale planer, bør beskrives her.

Kapittel 3 er todelt. Vi vil i spørsmål 3a kommentere innledningen (side 11) og i 3b skjemaet med detaljer (side 12-13).

Vi opplever at innledningen (side 11) ikke på en tilstrekkelig måte beskriver innholdet i trosopplæringen. Kapittelet starter med en henvisning til "Størst av alt". Vi er litt usikre på hva dette henviser til. Vi har oppfattet "Størst av alt" som tittel på trosopplæringsforsøket mens "Vi deler" er blitt stående som tittel på planen og dermed reformen i driftsfasen. Det er viktig at en velger ett begrep og holder fast ved dette.

Videre mener vi at kapittelet har en for endimensjonal beskrivelse av troen. Kjærlighetsbegrepet er sentralt, men vi mener dette alene ikke kommuniserer tilstrekkelig hva som er troens innhold. Vi savner en tydeligere korsteologi. Guds lidelse er en viktig del av troen, og menneskets lidelse er en del av livet – også for barn og unge. Korset og lidelsen gir dybde og mening til talen om kjærlighet. Dersom kjærligheten får stå alene, uten korset, kan den fort bli overfladisk og uten den dype resonansbunn som Guds kjærlighet jo har. Derfor er det også viktig med refleksjon om syndens nærvær i oss. Fravær av tale om synd fører til fravær av tale om ambivalens, og da snakker man ikke sant, verken om livet, mennesket eller kirken.

Vi mener altså at kapittelet har et språk som i alt for stor grad preges av kjærlighetsretorikk. Det er et åpent spørsmål om denne retorikken blir inderlig og indre-kirkelig, eller om den vil fungere overfor bredden av alle de døpte. Bruken av ord som kjærlighet og kjærlighetsforhold bør etter vår mening tones noe ned, mens de vanskelige sider ved troen bør synliggjøres. Det bør her stå noe om den kjempende troen, om tvil, om å kunne være sint på Gud.

Dersom trosopplæringen skal gi reell livshjelp, må den også våge å ta fatt i de vanskelige spørsmålene på en tydeligere måte enn planutkastet legger opp til. Det bør også stå mer om tro som undring og som en vei man beveger seg langs, heller om tro som et ferdig produkt. I dette bildet er for eksempel bibelfortellinger og salmer viktig. Disse viser hvor vanskelig og krevende troen og livet kan være, de viser mennesker som strever og snubler. Også av denne grunn er det viktig å løfte dem frem i trosopplæringen.

Vi deler planens beskrivelse av de ulike aspektene ved trosopplæringen, men synes likevel det er problematisk å sidestille "Livstolkning og livsmestring" med "Kristen tro i praksis" og "Kirkens overleverte tro" slik vi opplever at planen gjør. Det er de to sistnevnte aspektene som skal gi hjelp til livstolkning og livsmestring. Dette har altså ikke en egenverdi, men skal skje i lys av den kristne tro. I planen legges det mye vekt på allmenne sider ved menneskelivet, og dette aspektet fremstår noe løsrevet fra de andre kategoriene.

3 b) Har presentasjonen et hensiktsmessig detaljeringsnivå?

Skjemaet i kapittel 3 (side 12-13) er oversiktlig og strukturert, men likevel vanskelig å lese. Selv om en i teksten sier at skjemaet ikke skal leses vertikalt, vil et slikt oppsett føre til en vertikal og horisontal lesning, og da blir det vanskelig å se sammenhengene.

Videre mener vi at teksten i større grad bør vise at det er et samspill mellom kategoriene. Kristen tro i praksis gjør noe med kirkens overleverte tro og vise versa. Vi mener også at det her er behov for en tydelig, konkret og detaljert presentasjon av innholdet i kirkens opplæring. Ikke minst sett på bakgrunn av at mange som vokser opp i dag ikke har den kunnskap om kristen tro, bibelfortellinger og kristen kultur som tidligere generasjoner kunne ta for gitt, jf vår kommentar ovenfor.

Trosopplæringen har og bør ha en tydelig kunnskapsside, og arbeidet med trosopplæring bør ha en klar målsetting om hvilke kunnskapselementer alle dømte bør ha fått med seg.

Vi mener at det er behov for en større grad av konkretisering og detaljering av innholdet enn det det her legges opp til. I det minst bør opplistingen følges av et dokument så gir flere detaljer. Det bør stå noe om kriterier for utvalg av for eksempel bibelfortellinger, elementer fra tros læren og kirkehistorien.

3 c) Andre kommentarer til kapittel 3:

I skjemaet (side 13, midtre spalte, nederst) er det sagt at alle barn og unge skal få kjennskap til samisk kirkeliv. Hvorfor er samisk kirkeliv det eneste som fremheves i tillegg til den lokale menigheten de tilhører? Ettersom reformen har så strekt preg av lokal tilpasning, ville det ikke være like naturlig at man lærte om en annen menighet eller kristne trossamfunn i nærmiljøet, eller for den saks skyld om kristne tradisjoner fra andre verdensdeler?

Kapittel 4 beskriver trosopplæringens oppbygning og grunnleggende forutsetninger for utvikling av menighetens lokale trosopplæringsplan.

4a) Har dere kommentarer til dimensjoneringsnormen på 315 timer?

Dimensjoneringsnormen på 315 timer har bl.a. sitt utgangspunkt i skolens kristendomsundervisning før 1997, og timetallet har vært en viktig faktor ved beregning av kirkens resursbehov i forhold til trosopplæringsreformen. Det vil være svært uheldig å endre dette timetallet nå, noe som bl.a. kan endre forutsetningene for Stortingets videre behandling av reformen. Samtidig er det viktig at dimensjoneringsnormen innføres gradvis slik at menighetene får tilstrekkelig tid og resurser til å bygge opp et godt og velfunderende trosopplæringsarbeid.

4b) Har dere kommentarer til beskrivelsen av timeberegning?

Dimensjoneringsnormen bør følges av en annen norm; nemlig hvilke aktiviteter og møter som bør inngå i trosopplæringen i alle menigheter. Per i dag har vi to slike elementer, dåpsamtale og konfirmasjon. De aller fleste menigheter har også fireårsbok. En plan for trosopplæring for Den norske Kirke bør inneholde en oversikt over slike faste elementer som gir en forutsigbarhet over hele landet.

Fasetenkningen bør følges av en systematisk tenkning om innhold og progresjon. Hvordan lærer man ulikt om bibelfortellinger i de ulike faser. Her kunne det for eksempel stå noe om at barn mellom 6 og 10 år kan lære enkeltstående, bibelfortellinger, mens de mellom 10 og 12 år kan lære om rammefortellingene rundt enkeltfortellingene, og i ungdomsårene kan lære om ulike måter å tradere og tolke fortellingene og åpne for at selv tenker og vurderer. Selv om en slik inndeling ikke bør være absolutt, viser den hvordan en kan tenke nødvendig progresjon.

4c) Kapitlet beskriver et helhetlig læringsløp fra 0 til 18 år, og skisserer fokus, omfang, innholdselement og tiltak for tre ulike aldersspenn. Har dere synspunkt på dette?

De første leveårene: Beskrivelsen av mulige tiltak er gode, men kan med fordel konkretiseres mer. Avsnittet bør også ha med noe om hvordan dåpssamtalen kan utnyttes bedre, også som strategisk redskap for å skape et godt møte mellom hjem og kirke. Dåpssamtalen er det eneste møtepunkt mellom hjem og kirke der alle hjem deltar. Erfaringer i forsøksfasen viser at dåpssamtalen er et viktig strategisk redskap, og at det er hensiktsmessig å utvikle denne og bygge videre på de positive møter som skjer her. Menighetene bør også reflektere omkring forskjellen mellom dåpssamtaler i hjemmene og såkalte dåpsseminarer som flere større menigheter har tatt i bruk.

Det kan også stå noe om at mange menigheter har erfart at ved å satse på flere og bedre tiltak de første leveårene, er det lettere å øke oppslutningen om tiltak når barna vokser til. Med slike formuleringer vil planen også speile de erfaringer som er gjort i forsøksfasen.

Barndomsårene: Avsnittet inneholder flere gode formuleringer, men det bør stå mer om hvorfor og hvordan kunnskapsaspektene kan vektlegges i trosopplæringen. Mot slutten av avsnittet står det en del om utviklingstrekk i aldersgruppen. Men det står lite om hvilke konsekvenser trosopplæringen bør trekke av dette, og hvordan dette bør følges opp mht innhold og aktiviteter. Det bør også stå noe om utfordringene med å nå bredden (særlig i urbane strøk), da dette er en aldersgruppe med svært mange fritidstilbud og oppslutningen omkring kirkelige aktiviteter kan være krevende.

Ungdomsårene:

Når det står at det er krevende å nå bredden i denne aldersgruppen, er ikke det uten videre riktig ettersom konfirmasjonen inngår i denne aldersgruppen. Men det bør stå noe mer om hvordan man bruker konfirmasjonen strategisk for å nå aldersgruppen både før og ikke minst etter konfirmasjon. Involvering av fjorårskonfirmanter som medarbeidere både i konfirmasjonsforberedelser og annet barne- og ungdomsarbeid bør inngå som en fast strategi i alle menigheter.

4 d) Andre kommentarer til kapittel 4:

Teksten på s 15 har mange gode avsnitt. Men det er behov for å drøfte enkelte problemstillinger mer inngående. Under avsnittet om *Bredde og mangfold* bør det sies noe om hvordan en kan nå hele bredden av de døpte, om forskjellen i det å nå bredden i store menigheter med store årskull versus menigheter med små årskull.

Vektleggingen av en systematisk trosopplæring innebærer også et behov for større likhet mellom de ulike menigheters planer. Den totale frihet kan medføre at barn som skifter menighet mister mye av det systematiske og strukturerte i egen trosopplæring.

Kapittel 5 omhandler konfirmasjonstiden.

5a) Konfirmasjonstiden omtales i et eget kapittel for å fremheve konfirmasjonens plass i trosopplæringen. I tillegg vil det bli utarbeidet en håndbok til bruk i konfirmasjonsundervisningen. Har dere synspunkt på dette?

Vi er positive til at konfirmasjonstiden inkluderes inn i den nye planen for trosopplæringen, slik at denne delen av menighetens arbeid også settes inn i et større perspektiv. Samtidig ser vi at beskrivelsen av konfirmasjonstiden er knapp og lite konkret. Vi vil derfor understreke behovet for en egen håndbok for konfirmasjonstiden. Arbeidet med denne bør igangsettes så snart som mulig.

Avsnittet som framhever prosesser og bygging av relasjoner som viktige læringsmål med konfirmanntarbeidet (s. 20) bør bli et større, eget avsnitt. Når det innledningsvis i kapitlet står at man gjennom planen "...søker å videreutvikle og styrke konfirmasjonstiden", er dette området et fornuftig sted for videreutvikling av konfirmasjonsundervisningen. Relasjonsbygging med leirarbeid og samtalegrupper bør styrkes, noe det legges til rette for gjennom en rammeutvidelse til 60 timer. Vi mener weekender og leirer bør bli et sentralt element i menighetens konfirmasjonsarbeid. Vi viser i den sammenheng til en nylig gjennomført spørreundersøkelse blant konfirmanter i Europa. Her

kommer det tydelig fram at leirarbeid oppleves som mest fruktbart både i forhold til opplevelsesdimensjonen og egen læring.

Vi vil i den sammenheng også påpeke at leirarbeid kan være en god måte for flere menigheter å samarbeide på. Gjennom felles leir/weekend inkluderes konfirmantene i et større miljø og det er lettere å få til en best mulig bruk av menighetenes ressurser.

Gudstjenester har lenge stått sentralt i konfirmantarbeidet. Vi syns planen skildrer et litt for "harmonisk" gudstjenestearbeid, der alt fungerer bra og hvor både ansatte, menighet og konfirmanter har et positivt engasjement i gudstjenesten. Slik er det ikke alltid, og planen kan med fordel si noe om de utfordringer som er knyttet til dette og hvordan en kan løse disse. Avsnittet kan avslutte med konkrete eksempler på aktuelle oppgaver, planer og maler for temagudstjenester som er realistisk og overkommelig.

Også i konfirmasjonsarbeidet spiller familien en sentral rolle. Det er viktig at kirken framstår med ryddige, informative og administrative kvaliteter i konfirmanttiden. Dette bør framheves enda mer. At konfirmantenes familier møter en velfungerende menighetsstab i konfirmasjonsarbeidet er et viktig utgangspunkt for å få til det gode samarbeidet med hjem/ familie som planen forutsetter.

5b) Konfirmasjonstidens omfang foreslås utvidet til 60 timer fordelt over et tidsrom på åtte til tolv måneder (jfr. veiledning til beregning av timer i kap.4). Hva synes dere om dette timetallet? For høyt:

Nei, men det er viktig å være konkret i forhold til hva dette bør fylles med av innhold. Vi mener leir/weekendarbeid bør inkluderes i alle lokale konfirmantplaner.

5 c) I planen er det foreslått at konfirmasjonstiden normalt gjennomføres det året konfirmantene fyller 15 år. Tidligere dispensasjonsprosedyre utgår. Har dere kommentarer til dette?

Det er en liten selvmotsigelse at planen som helhet legger opp til stor lokal frihet, også når det gjelder hvilke aktiviteter som skal gjennomføres for de ulike aldersgrupper, men akkurat for konfirmasjonstiden innskjerpes kravene om konformitet. Vi mener likevel det er en fordel at konfirmasjonstiden er knyttet opp mot samme aldersgruppe over hele landet. Det bør likevel vurderes om enkelte menigheter skal kunne ha mulighet til å utvide konfirmasjonstiden til to år der en ønsker om det.

Kapittel 6 omtaler en rekke tverrgående perspektiv (se under) som setter trosopplæring i sammenheng med menighetens helhetlige liv og virksomhet. Kapitlet gir innspill og hjelp til refleksjon rundt hvordan det kan utarbeides strategier for å ivareta disse perspektivene i menighetens trosopplæring.

6 a) Må alle perspektivene være med i planen?

Ja!

6 c) Kommentar til kapittel 6:

Samarbeid med hjemmet og familien:

Dette temaet er ikke godt nok belyst i planutkastet som helhet. Temaet krever et eget kapittel, der en både går grundigere inn på hjemmets rolle som arena for trosopplæring og hvordan samarbeid med hjemmet kan fungere. Det er viktig at virkelighetsbeskrivelsen ikke blir for idylliserende. Ikke alle dåpsforeldre ønsker at barna skal delta i kirkelige sammenhenger til tross for dåpsløftet. Planen bør derfor si noe om respekt for den enkelte families integritet også med hensyn til tro og trosopplæring. Samtidig bør det stå mer om hvordan man kommer i reell kontakt med hjemmet, hvordan man kan arbeide med oppslutning om tiltakene og eksempler på hvordan man kan inspirere til trosopplæring i hjemmet. Mot slutten av avsnittet blir teksten mer konkret, denne delen av teksten fungerer bedre. Spørsmålene i klammen er gode.

Det er positivt at det nevnes at barn vokser opp i ulike familiekonstellasjoner. Dette er en viktig side av dagens oppvekstmiljø.

Barn og unges medvirkning:

Det er positivt at barn og unges medvirkning løftes frem, og at det samtidig fokuseres på respekt for barns integritet. Avsnittet kan med fordel drøfte hva som kan skje i en menighet der barn og unge medvirker, for eksempel i gudstjenesten. At dette kan skape uro, og at menigheten da må arbeide med sin grunnlagstenkning og sin identitet. Her bør det for eksempel legges inn et spørsmål om hvordan man håndterer det når barn og unges medvirkning vekker motstand og uro i deler av menigheten. Vi savner også at barn og unge nevnes spesielt som medarbeidere.

Inkludering og tilrettelegging:

I skolen følges tilrettelagt opplæring av ressurser. Det bør stå noe om hvordan spørsmål knyttet til ressurser og kompetanse skal ivaretas i denne sammenheng. Særlig når det står at menigheten MÅ legge til rette for at alle blir inkludert i fellesskapet. Dette forplikter kirken økonomisk.

Gudstjeneste:

Dette er et viktig avsnitt og inneholder mye bra. Det er viktig at veiledningsmateriell, ikke minst knyttet opp mot gudstjenestereformen, gir menighetene gode verktøy for hvordan dette kan gjennomføres på en god måte.

Kirkemusikk og kultur:

Dette er et godt avsnitt. Men det kan også stå noe om kunstens språk som et troens språk. Det bør også stå noe om det breddekirkelige potensialet i å legge vekt på kunstopplevelser og kulturarv i trosopplæringen.

Frivillig medarbeiderskap:

Her bør det også stå noe om barn og unge som frivillige medarbeidere.

Samarbeid med barne- og ungdomsorganisasjoner:

Det er positivt at de frivillige barne- og ungdomsorganisasjonenes kompetanse og kontaktflate synliggjøres. Samtidig er vi spørrende til at kristent barne- og ungdomsarbeid presenteres som kulturvirksomhet. En kunne med fordel ha skilt noe tydeligere mellom kristent organisasjonsarbeid som har samme målsetting som kirken og annet organisasjonsarbeid som har andre målsettinger, men like fullt kan være gode samarbeidspartnere.

Tverrfaglig samarbeid:

Det er ikke alltid enkelt å få til et tverrfaglig samarbeid i menighetene. Derfor bør avsnittet si noe om hvem som har ansvaret i en stab for å sikre at samarbeidet skjer. Avsnittet inneholder gode formuleringer om hvordan diakon, kantor osv kan bidra til trosopplæringsarbeidet, men det må ikke være slik at andre yrkesgrupper skal bidra for å avlaste "trosopplæreren". Trosopplæring er et felles anliggende, som åpner nye muligheter for den som arbeider med kirkemusikk, diakoni, gudstjeneste osv.

Kommunikasjonsarbeid:

Dette er også et avsnitt som kunnet vært et eget kapittel. Menighetene trenger hjelp til hvordan de kan arbeide på kort og lang sikt med kommunikasjon og omdømmebygging. Vi er klar over at dette gjelder mye mer enn bare menighetens trosopplæringsarbeid, men siden kontaktflaten nettopp i dette arbeidet er så bred, bør kommunikasjonsstrategier settes sentralt på dagsorden i alle menigheter.

Kapittel 7 beskriver prosessen med å utarbeide en lokal plan for trosopplæring.

7 a) Gir framstillingen hjelp til denne prosessen?

I varierende grad. Det er viktig å drøfte reelle problemer knyttet til lokalt planarbeid, for eksempel hvordan reelt eierskap kan skapes. For mange menigheter vil det å lage en plan være et betydelig løft, dette kan både gjelde små menigheter og menigheter som ikke har arbeidet med

grunnlagstenkning og andre perspektiver på trosopplæring tideligere. Vi er usikre på om dette planutkastet inneholder tilstrekkelig materiale, og uansett vil det være behov for oppfølgende materiell.

Kapittel 8 beskriver dagens ordninger når det gjelder ansvarsforhold, tjenesteordninger og kirkelov.

8 b) Forslag til plan for trosopplæring forutsetter at menighetens plan skal godkjennes av biskopen. Har dere synspunkt på dette?

Vi forstår at biskopen med ansvar for tilsyn og lærespørsmål, skal ha en funksjon i forhold til trosopplæring i vår kirke, men vi er usikre på om det er biskopen som bør ha godkjenningsansvar. I så fall må det være tydelige kriterier for hva som skal legges til grunn for godkjenning av planen.

En kan også stille spørsmål ved at det lokalt er rådsstrukturen som har ansvar for å utarbeide slike planer, mens det er embetslinjen som godkjenner planen. Burde ikke bispedømmerådet trekkes inn i dette?

Uansett må en sikre nødvendige ressurser og kompetanse slik at godkjenning og veiledning kan følges opp på en forsvarlig måte.

8 c) Andre kommentarer til kapittel 8:

Dette er en samling faktaboks mer enn et kapittel, og ikke alt oppleves like relevant. Det er likevel viktig at ansvarsforhold beskrives tydelig slik at det vil fungere som en reell hjelp der det er uenighet. Vi anser det likevel ikke som vår hovedoppgave å kommentere dette, men det virker noe pussig at prosten er den som nevnes først i opplistingen av kirkelige ansatte. Er ikke dette å foregripe de organisasjonsprosesser som foregår i kirken for tiden?

Kapittel 9 henviser til maler og verktøy for lokal planprosess og vil gjøres tilgjengelig på www.kirken.no/storstavalt

Kommentar til kapittel 9:

Det er viktig med gode verktøy for lokalmenighetens arbeid med trosopplæring og trosopplæringsplan. Vi vil oppfordre Kirkerådet til å bidra aktivt til at ulike aktører kan bidra til slik verktøy- og materiellutvikling.

10. Helhetlig vurdering og generelle kommentarer

Det er gjennomgående brukt et lett og inkluderende språk som vil kunne kommunisere godt og det er positivt at planen generelt snakker om *involvering* av barn og unge, og ikke kun om *inkludering*.

Planutkastet inneholder mange og fine tanker, men som nevnt flere steder ovenfor preges det av for positive og til dels idylliserende beskrivelser av både troen, Gud, menigheten, livet og kirken. Vi anbefaler at planen gjennomgående får en mer variert ordbruk. Dersom en plan for trosopplæring skal oppleves relevant i lokalmenigheten, må planen inneholde en virkelighetsbeskrivelse det er mulig å kjenne seg igjen i – som en realitet eller som et oppnåelig mål.

Planutkastet vil antagelig fungere som en inspirasjon i mange menigheter, men IKO kan ikke se at det er tilstrekkelig godt gjort at det a) vil fungere som et virksomt verktøy for planarbeid eller at det b) sikrer at kirken ivaretar den kristendomsopplæring som tideligere ble gitt i skolen, slik utgangspunktet for trosopplæringsreformen var.

Vi mener at planen bør si noe enda tydeligere om hvor veien for trosopplæringen skal gå videre. Hva skal kjennetegne kirkens trosopplæring, hva skal den inneholde, hvilke aktiviteter bør inngå i trosopplæring i alle menigheter. Dette bør bygge på de erfaringer som er gjort i forsøksfasen og begrunnes i at en har sett og lært at enkelte elementer er viktige for å nå bredden.

10 a) Vil planen være et tjenlig redskap for det lokale planarbeidet i menigheten med å utvikle en systematisk og sammenhengende trosopplæring?

Vi mener at det er behov for et plandokument som er tydeligere i sin beskrivelse av vei og retning for trosopplæringen lokalt og som er mindre idylliserende i språkbruken.

10 b) Gir planen tilstrekkelige retningslinjer til menighetene for å utvikle en lokal plan som skal godkjennes av biskopen?

Nei

Ja/Nei - Hvis nei, hva mangler/må endres?

Tydelige godkjenningskriterier, hva en plan bør inneholde, hvilke prosesser i menigheten som bør ha funnet sted.

10 c) Er det deler av planen som bør utvides/forkortes?

Dette har vi kommentert andre steder i høringssvaret.

10 d) Er det anliggende som ikke er med i planen, men som burde vært ivaretatt?

Planen bør si noe om hvor forskjellige menigheter kan være, og i hvilken grad dette vil prege arbeidet med trosopplæring. Mangfold og variasjon er viktige begreper, men skaper også store utfordringer i denne type planarbeid.